

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ 1040 София, ул. „15-ти ноември“ №1 тел./факс 901 72 82
Регистрационен №, индекс и дата Я4-02-955/25.07.2018

До: Управителния Съвет на БАН

ДОКЛАД

от чл.-кор. Валентина Петкова и чл.-кор. Емил Нисимов,
 Институт за ядрени изследвания и ядрена енергетика – БАН

Относно: Серioзни проблеми в управлението на ИЯИЯЕ-БАН

Уважаеми колеги, членове на Управителния съвет на БАН,

В качеството си на учени, които заедно с други старши колеги като академик Иван Тодоров, академик Чавдар Палев, проф. дфн Владимир Добрев, подкрепихме решително (тогава доцент, наскоро произведен „професор“) Димитър Тонев за два поредни мандата на директорския пост в ИЯИЯЕ-БАН, считаме, че имаме пълно право да изразим мнение и оценка за качеството на управлението му през изминалите повече от 7 години. Доскоро се ограничавахме с критики и предложения в рамките на института, в доклади до НС и изказвания на редките събрания. Всички те останаха без никаква реакция от ръководството на ИЯИЯЕ.

За огромно наше лично съжаление, нашата оценка съвсем не е положителна и напълно съвпада с оценката дадена в отвореното писмо на акад. Иван Тодоров и акад. Чавдар Палев до САЧК по случай 45-годишнина на ИЯИЯЕ, публикувано на интернет-сайта [«ИЯИЯЕ на 45! Накъде?»](#), където също така са публикувани (и продължават да се публикуват) множество други документи, илюстриращи **смуцаващо количество изключително сериозни, повтарящи се и нерешавани с години административни, финансови и кадрови нередности в ИЯИЯЕ.**

А. НЕРЕДНОСТИ ВЪВ ФИНАНСОВАТА ПОЛИТИКА

Възниква въпросът - **защо фактите за незаконно облагодетелстване на дирекцията на ИЯИЯЕ, отбелязани в одита на Отдел «Вътрешен одит» на БАН от 2014 г. са останали несанкционирани от предишното ръководство на БАН, и най-важното, защо са били скрити от Научния съвет на института?** Проф. Ана Георгиева, през 2014 ръководител на лаборатория «Теория на атомното ядро» и зам.-председател на Българското физическо дружество, която тогава е поискала да види този одит, беше за наказание преждевременно пенсионирана (на 66 години), като доц. Тонев заблуди и тогавашния НС за мотивите, за да получи подкрепата на членовете му. Това не би се случило, а доц. Тонев не би бил подкрепен от нас за втория си мандат, ако бяхме информирани за съдържанието на този одит!

Има достатъчно основания да се очаква, че нарушенията и злоупотребите, констатирани през 2014 г., продължават и сега в една или друга форма. Понастоящем, при деклариран щатен състав (289) служители в института, за които се получават средства от субсидията, вкл. за работни заплати, в института има огромен брой «виртуални души» (близо 100). Те отдавна или са напуснали (поне 55 души), или се самофинансират (като Базата за развитие и внедряване - БРВ, общо 18 души), или са на ½ щат (8 души), или се числят като отсъстващи в неплатен отпуск (21 души). От последните има бивши колеги, получили постоянни щатни места в чуждестранни университети,

ИНСТИТУТ ЗА ЯДРЕНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ЯДРЕНА ЕНЕРГЕТИКА

които продължават официално да се водят на щат при нас „в неплатен отпуск“. Такъв пример е д-р Георги Граховски от ликвидирания вече Лаборатория „Солитони, кохерентност и геометрия“, който от април 2017 има постоянно щатно място в **University of Essex**, а името му все още фигурира и в списъка на членовете на Общото събрание на учените в ИЯИЯЕ.

Но и с допълнителното финансиране за несъществуващи сътрудници, основните заплати на учените в ИЯИЯЕ продължават да бъдат значително по-ниски от тези в сродните институти, въпреки лидерските позиции по академичните достижения; същевременно, доколкото разбрахме, директорът подава фалшиви (завишени) данни на ръководството на БАН. При това и при последните повишения за 2018 не беше спазен възприетият в БАН принцип за разпределение според индивидуалните постижения. Директорът отказва да даде информация и за заплатите на раздутата администрация.

Има много въпросителни и по начина на разпределение на възнагражденията по многобройните договори на института. Директорът е неизменен ръководител на значителна част от тях, често без да има никакъв принос за тяхното спечелване, а същинските участници в дейностите по тяхното изпълнение нямат яснота как се изразходват средствата. Пример са трите европейски договора на лаб. БЕО-Мусала, по които само за миналата година приходите са 148000 лв. Прави впечатление, и че в договори с щедри възнаграждения се включват хора близки до дирекцията, без оглед на професионалната им квалификация. Въпреки настояванията основната информация за всички договори да фигурира на сайта на института, това не се прави под всякакви претексти.

Б. ПРОБЛЕМИ В НАУЧНАТА И АДМИНИСТРАТИВНАТА ПОЛИТИКА

Директорът Д. Тонев управлява ИЯИЯЕ еднолично, като феодално владение, чрез сливане на всички власти в института. Ролята на Научния съвет и Общото събрание на учените в Института е напълно маргинализирана.

(i) Изборите за Научен съвет и за представители на института в Общото събрание на БАН са предварително оркестрирани от Директора. Например, при последните избори за допълване на НС, човек (близък до зам. директора доц. Л. Георгиев), получил на предишните избори 3 гласа, внезапно, без никакво публично представяне или лобиране, получава близо 50 гласа, достатъчни за избора му. Предварително уговорени бяха на два пъти и изборите за представители на института в ОС на БАН - в първия случай беше «избрана» почти цялата дирекция (директорът и двама от заместниците му), резултатът от втория е, че ИЯИЯЕ е представен само от членове на Направление «Ядрена физика» (ЯФ), в което са лабораториите на Директора и на Председателя на НС чл.-кор. Чавдар Стоянов. Въпреки настояванията ни, резултатите от атестацията 2014 не бяха взети предвид при тези избори (и изобщо) и едни от най-изявените учени в института не бяха допуснати нито в НС, нито до ОС на БАН. НС не представя балансирано направленията и лабораториите в института. Така, от общо 19 члена на НС в момента, 9 са от направление «Ядрена физика», макар че приносът на това направление за научната продукция на ИЯИЯЕ (публикации и цитати) за 2017 е под 11%.

(ii) В резултат Научният съвет, който на хартия е един от трите независими органа за управление на института, е превърнат просто в параван за осигуряване на колективни решения на всичко

ИНСТИТУТ ЗА ЯДРЕНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ЯДРЕНА ЕНЕРГЕТИКА

«спуснато» от Ръководството (то цялото – Директор и трима заместници, е в НС). За съжаление, роля в обезличаването на НС играе основно председателят му, чл.-кор. Чавдар Стоянов. Председателят на НС систематично укрива част от докладите, внесени за НС, не изпраща предварително всички материали по обявения дневен ред на заседанията, цензурира протоколите от заседанията, не допуска отбелязването в тях на особените мнения на някои от членовете на съвета и даже отказва да изпрати крайните варианти на тези протоколи, манипулира Съвета в угода на директора по въпроси, по които често останалите членове не са информирани. НС няма правилник за работата си и изпълнява формално, или изобщо не изпълнява някои от най-важните си задължения, изредени в чл. 17 на Правилника за дейността на ИЯИЯЕ, като например, **контрола по изпълнение на бюджета или приемането на отчетите на договори и проекти**. По тези причини демонстративно в знак на протест подадоха оставки като членове на НС единият от нас ([чл.-кор. Емил Нисимов](#)) и [доц. дфн Недялка Стоилова](#).

(ii) **Общото събрание на учените в ИЯИЯЕ, третият независим на хартия орган на управление, също така е напълно маргинализиран.** Опитът ни през юни 2016 да организираме извънредно заседание на ОСУ, на което да бъдат обсъдени проблемите в института, беше провален от Директора, който очевидно счете тази инициатива за по-активно непосредствено участие на учените, като посегателство над неограничената му власт. Много от въпросите, изредени в предлагания дневен ред на това събрание, продължават да са открити, а проблемите – нерешени. Описаният тотален бойкот от страна на ръководството на ИЯИЯЕ срещу всякакви опити за конструктивно обсъждане на проблемите и нередностите в института ни принуди да създадем специалния интернет сайт [«ИЯИЯЕ на 45! Накъде?»](#), където да им се даде необходимата гласност.

(iii) **Директорът на ИЯИЯЕ систематически грубо и безнаказано нарушава Устава на БАН - § 4 от Преходните и заключителни разпоредби на Устава на БАН за пределната възраст за прекратяване на трудовите правоотношения на учените в БАН: чрез политиката за избирателно пенсиониране на «враговете», дръзнали да отправят критични забележки и чрез купуване на лична лоялност с неограничено по възраст задържане на щат (НЕпенсиониране) на близкия на дирекцията «приятелски кръг».**

В института понастоящем има **17 хабилитирани сътрудници, надхвърлили с повече от 1 година пределната възраст по Устава на БАН, но които продължават да заемат академичните си длъжности доцент, професор** (независимо дали получават и пенсии), като 9 от тях са членове на НС (при настоящ състав 19 души), някои от тях са и ръководители на лаборатории; сред тях е и председателят на НС, надхвърлил пределната възраст 70 г. за член-кореспонденти на БАН с 4 години. Петима от тези 17, на възраст съотв. **71,71,70,70** (доценти) и 69 (току-що избран професор) **нямат никакви публикации в отчетите за 2016, 2017**. Обаче само преди седмица директорът наказателно пенсионира един от «враговете» - и то без обичайното 1-месечно предизвестие - проф. дфн Светлана Пачева от лаб. «Теория на елементарните частици», само няколко месеца след навършване на 68 години, независимо от нейната висока активност в научно-изследователска публикационна дейност и като деен участник в редица международни и европейски научни проекти. Това е 6-ият поред пенсиониран от директора хабилитиран учен от тази обявена за «вражеска» лаборатория за изминалата година (3-ма професори и 3-ма доценти), при нито един пенсиониран хабилитиран учен от други лаборатории.

В. АДМИНИСТРАТИВНИ БЕЗОБРАЗИЯ

ИНСТИТУТ ЗА ЯДРЕНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ЯДРЕНА ЕНЕРГЕТИКА

(i) Директорът Д.Тонев проявява нетърпимост към всякаква критика – над опълчилите се по някакъв (понякога даже дребен) повод срещу едноличната власт на директора се упражнява систематичен административен тормоз:

- чакане със седмици, понякога повече от месец, за елементарен подпис на заповеди за командировки, с което се губят резервации и се проваля възможността за закупуване на по-евтини самолетни билети; в същото време на хора от «приятелския кръг» на директора всичко това се урежда за часове!

- неизплащане с месеци на командировъчни пари по договори;

- непрекъсната смяна на правилата и придружаващите документи при изпълнение на дейности по договорите.

(ii) Основателно възмущение предизвикват проявите на демонстративно неуважение и дори унижение от страна на дирекцията към сътрудници с по-висок от тяхния академичен ранг като академици и член-кореспонденти. Така например, академик Иван Тодоров, носител на Орден «Стара Планина» 1-ва степен и един от строителите на съвременния ИЯИЯЕ, веднъж беше накаран при предварително назначена среща да чака директора в продължение на часове да благоволи да го приеме, докато в същото време г-н доц. директорът е бил видян да си седи на институтската лавка?!

Единият от нас (чл.-кор. Е.Н.), ръководител на Лабораторията по теория на елементарните частици, е обект от няколко години на почти тотален и унизителен бойкот – почти всичките му доклади до дирекцията и до НС остават без всякакви реакции! На мен (чл.-кор. Е.Н.) е отказвано нееднократно да бъда приет от директора, а веднъж ми бе заявено откровено от зам.-директора доц. Лъчезар Георгиев, че последният «не желаел да разговаря» с мен!

Г. КАДРОВА ПОЛИТИКА

(i) Освен административния тормоз, в ИЯИЯЕ направо се прогонват активни и талантиливи сътрудници, включително изтъкнати учени от европейски мащаб като професор д-р Павел Петков и доц., вече професор във водещ румънски ядрен център, Димитър Балабански (съперник на доц. Тонев при първия му избор за директор). Бяха принудени да напуснат и двама талантиливи докторанти на проф. Балабански - Лилия Атанасова и Павел Детистов, и двамата участвали в много силни експерименти, отчислени с право на защита на докторски дисертации. Напусна ИЯИЯЕ и замина за Румъния (след като му е било отказано да защити дисертация за «доктор на науките») и способният експериментатор Николай Джурелов. Дисциплинарно бяха уволнени и двама служители на ИЯИЯЕ на работа в ОИЯИ, Дубна, д-р Господин Божиков и д-р Стоян Мишев, последният сега е на работа в НБУ. Принуден да напусне е бил и гл. асистент Александър Мишев от БЕО, Мусала (днес професор в Университет във Финландия). Дисциплинарно е уволнен д-р Стоян Кадалев, ръководител на секция в ЯНЕУБ (групата към реактора) и един от само двамата учени-доктори там в непенсионна възраст.

(ii) Административен тормоз и обструкции срещу академичното израстване на талантиливи млади учени. За нас особено скандален е случаите с д-р Кирил Христов от Лаборатория «Теория на елементарните частици» (носител на националната Награда «Питагор» за 2017 г.), завърнал се от чужбина блестящ български учен, канен да изнася доклади в най-престижни чужди университети и на международни конференции. Д-р Христов е атестиран за «доцент» от няколко години насам, обаче директорът му обявява конкурс само за «главен асистент», като и той и НС игнорират доклада на ръководителя на лабораторията. Игнорирано беше и отвореното писмо на няколко известни български учени от чужбина до Председателя на БАН в подкрепа на д-р Христов.

Друг особено скандален случай е буквалното прогонване и отказ за назначение в ИЯИЯЕ на изключително талантиливия млад български учен от европейско равнище д-р Веселин Филев -

ИНСТИТУТ ЗА ЯДРЕНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ЯДРЕНА ЕНЕРГЕТИКА

преминал през няколко престижни пост-докторски позиции във водещи световни научни центрове, специалист в една от най-модерните области на съвременната теоретична физика, с високи наукометрични показатели удовлетворяващи със запас изискванията както за „доцент“, така и за „доктор на науките“. Това обезкуражи и други млади хора да кандидатстват за сътрудници на лаб. „Теория на елементарните частици“, почти преполовена по състав през втория директорски мандат на Д. Тонев.

(iii) Спъва се кариерният растеж на колеги, които изпълняват и преизпълняват изискванията за съответната академична длъжност, но не им се откриват конкурси за повишения, ако не са сред «приятелския кръг» на ръководството.

Един от скандалните казуси е този с [дфн доц. Недялка Стоилова](#) - доскоро единственият сътрудник, доктор на науките малко над 50 год. възраст в ИЯИЯЕ, за която все така не се открива конкурс за професор въпреки многократните доклади на ръководителя на Лабораторията (чл.-кор. Е.Н.), които безцеремонно се пренебрегват.

В същото време се обявяват конкурси и се провеждат избори за професори в явно нарушение на Устава на БАН относно пределната възраст за пенсиониране на хабилитирания състав. През последната година бяха избрани за професори 3-ма доценти, навършили съответно 68, 68 и 69 години. Така, от 11 професори в ИЯИЯЕ 6 са в пенсионна възраст. В пенсионна възраст са и 30% от доцентите.

(iv) В пълен контраст с обструкциите срещу академичното израстване на колеги с безспорни заслуги (в частност, талантиливи млади учени), научната кариера на доц. Д. Тонев полетя стремглаво нагоре след встъпването му на директорския пост. Така например, преди да стане директор, доц. Д. Тонев е бил ръководител на 0 (нула) броя проекти и на 0 (нула) броя докторанти за разлика от последните няколко години, където тези числа вече са двуцифрени! Нараства трескаво и броят публикации, в които бива включван директорът, дори когато очевидно не е експерт в специфичната област. **Директорът си обяви и наскоро спечели конкурс за професор,** без да е защитил дисертация за степента «доктор на науките» – и той и членовете на НС «забравиха», че до този момент това беше де факто задължително изискване към кандидатите за професори, забавило израстването на няколко заслужили колеги. Стана ясно и каква е същинската причина директорът да се намеси и манипулира няколко процедури по защити на дисертации за научната степен «доктор на науките» без да има никакви законови правомощия за това. С помощта на послушния НС и неговия председател за всяка от тези процедури се измислиха различни правила, без оглед на действащите правилници – на практика куп изкуствени и незаконни обструкции, които доведоха до многомесечни неоснователни забавяния (в случая на доц. П. Грудев – с цяла година). Очевидно, директорският конкурс без защитена степен «доктор на науките» щеше да изглежда съвсем неприлично, ако двамата забавени колеги, бяха успели да защитят в нормални срокове. Отгоре на всичко, в журито на доц. Тонев бяха включени, в очевиден конфликт на интереси, 3-ма зависими за пенсионирането си членове на НС, надхвърлили съотв. с 8, 4 и 4 години пределната по Устава възраст.

Д. ИЯИЯЕ СИСТЕМАТИЧЕСКИ ГУБИ ЕКСПЕРТНИЯ СИ ПОТЕНЦИАЛ - оголени или закрити са цели лаборатории

От 2011 г. досега научно-изследователският състав на ИЯИЯЕ е намалял с над 30 души. Ако трябва с няколко думи да се характеризира управлението на директора Д. Тонев, това е: „ИЯИЯЕ систематически губи експертния си потенциал“! Съвсем логично оттук ще последва не само загуба на лидерското място на ИЯИЯЕ сред академичните институти у нас, но още по-пагубно – загуба на извоювани международно признати експертни позиции на международната

ИНСТИТУТ ЗА ЯДРЕНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ЯДРЕНА ЕНЕРГЕТИКА

академична арена, както и силно редуциране на експертния потенциал на страната в областите на компетентност на ИЯИЯЕ. За сметка на това чиновническата администрация непрекъснато расте.

Засегнати лаборатории:

(1) Лаборатория «Теория на елементарните частици» - люлка на една от най-силните и с международно признание школи по теоретична и математическа физика в Източна Европа, създадена от академиците Христо Христов и Иван Тодоров,

(2) Закрита е лаб. «Солитони, кохерентност, геометрия», като изборително беше пенсиониран ръководителят ѝ проф. дфн Владимир Герджиков.

(3) Разформирована е лаборатория „Ядрени реакции“ - най-елитната лаборатория в областта на експерименталната ядрена физика (след принудено напускане на водещите в нея учени), преобразувана в циклотронна лаборатория.

(4) Изчезнаха лаборатории „Неутронна оптика“ и „Неутронно-физически изследвания“

(5) Много бивши лаборатории са катастрофално оголени и сътрудниците им са „абсорбирани“ от други лаборатории, вкл. като „тематични групи“.

(6) Лидерското участие на ИЯИЯЕ в световната супер-компютерна GRID мрежа е загубено.

(7) Не е ясно кога ще се премине към „decommissioning“ на остарелия ядрен реактор в кампуса на ИЯИЯЕ.

(8) Грандиозно замисленият „Национален циклотронен център“ („НЦЦ“) е с неясни перспективи - от 6 години насам се артикулират предимно празни обещания. **Самият циклотрон седи „на трупчета“ в хангар вече трета поредна година с изтекла гаранция и загубени всички бонуси по нея**, и все още липсва даже основополагащата инфраструктура; липсва програма, идеен научен проект, би трябвало да има УС, съставен и от външни учени, подготовка на необходимият експертен състав за негова практическа експлоатация. Същевременно, според официално афишираната дългосрочна визия на директора, „НЦЦ“ с предвидените му преимуществено **производствено-пазарно-маркетингови функции** по същество е планирано да заеме мястото и да измести ИЯИЯЕ като **традиционен успешен и международно разпознаваем многопрофилен изследователски институт за фундаментални и приложни научни изследвания.**

В името на този виртуален за години (може би и десетилетие) напред „национален циклотронен център“ директорът единоначалнически и систематически маргинализира фундаменталните научни изследвания в ИЯИЯЕ и необратимо ликвидира неговия международен авторитет.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Подробна аргументация на приведените тук оценки, вкл. с множество съпътстващи документи е публикувана на интернет-сайта <http://www.nauka2018.com/INRNE-45/Docs/index.html> . Същевременно, тези документи са и фактологическа подкрепа на оценките и изводите в [писмото на акад. Иван Тодоров и акад. Чавдар Палев до Събранието на академиците и член-кореспондентите на БАН](#) по повод 45-тата годишнина на ИЯИЯЕ, както и в двете [писма на акад. Чавдар Палев до Управителния съвет на БАН](#) и [до главния научен секретар проф. Е. Пашева](#). В последното споменатото писмо акад. Чавдар Палев, в частност, протестира срещу опитите на научния секретар проф. дфн Севдалина Димитрова, член на УС на БАН, да прикрие конкретни нарушения (в които тя е и пряк съучастник като член на УС) и оневини ръководството на ИЯИЯЕ. Оценката на акад. Ч. Палев е категорична: **„Отговорни за всички тези нарушения са преди**

ИНСТИТУТ ЗА ЯДРЕНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ И ЯДРЕНА ЕНЕРГЕТИКА
всичко доц. Димитър Тонев – директор на ИЯИЯЕ, доц. Лъчезар Георгиев – зам.-директор,
чл.-кор. Чавдар Стоянов - председател на НС, проф. Севдалина Димитрова, изпълняваща
длъжността научен секретар...“

Многобройните проблеми и нередности в управлението на ИЯИЯЕ при директорството на Димитър Тонев и неговата администрация, имат **всеобхватен корумпиращ ефект върху атмосферата в Института и уронват академичния му и международен престиж**. Свидетели сме как пред нашите очи ИЯИЯЕ постепенно ЗАЛЯЗВА като международно разпознаваем и водещ национален център за фундаментални изследвания на предния фронт на световната наука в областта на теоретичната и математическа физика, физика на елементарните частици и високите енергии, ядрената физика, гравитацията и космологията, **за сметка на авантюристични директорски амбиции за метаморфоза на ИЯИЯЕ в химерен бизнес-маркетингов агломерат с не съвсем строго научни перспективи.**

1. **Считаме, че има повече от достатъчно основания вторият мандат на директора Д. Тонев и на целия му екип да бъде предсрочно прекратен и да бъде назначен временно изпълняващ функциите на директор до провеждане на очакваните за края на годината избори за нов директор.**
2. **Настояваме да не бъде допуснато кръгът около директора Д. Тонев и неговите заместници, които се готвят да управляват (остатъците от) ИЯИЯЕ още мандати напред, да ликвидират един от стожерите на точните науки в България.**
3. **Считаме, че е по-целесъобразно „Националният циклотронен център“ да премине като самостоятелно институционално звено към БАН.**

За съжаление, прикрити за прословутата «автономия» на академичните институти, директори като Д. Тонев се чувстват напълно безконтролни и безнаказани.

В тази връзка предлагаме да се помисли за някои промени в устава на БАН

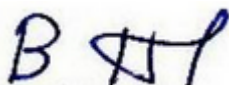
- Да бъдат задължени ръководствата на институтите (директор, зам.директори, пом. директор, председател на НС, председател на ОСУ) всяка година да подават декларации за доходите си.

– В ОС на БАН да не могат да влизат повече от 1 представител на дирекцията от всеки институт. По-генерално – да се помисли за отделяне на директорите от ОС на БАН в директорски съвет към председателя на БАН; в ОС да не влизат директори.

– Квота на председателя на БАН от няколко щатни места – да може да назначава млади способни български учени, завърнали се от чужбина с добри рекомендации, в произволен институт на БАН.

- Заключениеята на вътрешните одити да бъдат предоставяни за информация на научните съвети. Да се въведе междинна по време на мандата административна проверка на работата на директорите с участието на ОС на учените в институтите.

С уважение:

София, 25.07.2018 (чл.-кор. Валентина Петкова) (чл.-кор. Емил Нисимов)